

تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری: ضرورتی برای ارتقای کیفیت تحصیلات تکمیلی در پرستاری

عباس حیدری، حمیده یزدی مقدم*

چکیده

مقدمه: پایان‌نامه‌های دانشگاهی، به عنوان بخش مهمی از برنامه درسی دوره‌های تحصیلات تکمیلی، از نقش به‌سزایی در آماده‌سازی و توانمندسازی فارغ‌التحصیلان برای مشارکت در فعالیت‌های پژوهشی برخوردار می‌باشند. لذا، جهت دهی صحیح و استفاده مناسب از این فرصت، از ارزش بالایی جهت توسعه دانش تخصصی رشته، برخوردار می‌باشد. این مطالعه با هدف تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های مقاطع کارشناسی ارشد رشته پرستاری انجام گردید.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی کلیه‌ی پایان‌نامه‌های پرستاری انجام شده در دانشکده پرستاری و مامایی مشهد طی دو دوره ده ساله (۲۲۱ پایان‌نامه)، مورد بررسی قرار گرفت. ابزار پژوهش چک‌لیست پژوهشگر ساخته بود که پایان‌نامه‌ها را از نظر سال، عنوان، روش پژوهش و جهت‌گیری تحقیقاتی مورد بررسی قرار داد. روایی ابزار از طریق روایی محتوی و پایایی آن به روش بررسی از طریق ارزیابان مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج: جهت‌گیری پژوهش‌ها به ترتیب حول محور تأثیر مداخلات درمانی بر مشکلات بیماران و بهبود آن‌ها (۳۸/۹٪)؛ تعیین نرم‌ها، نیازها، مشکلات بیماران و خانواده‌هایشان (۱۴٪)؛ تأثیر آموزش بر آگاهی، نگرش و عملکرد پرستاران، بیماران و خانواده‌هایشان (۱۱/۸٪)؛ سنجش آگاهی، نگرش و عملکرد بیماران و پرستاران (۸/۱٪)؛ بررسی و توصیف وضعیت و کیفیت مراقبت‌ها و خدمات پرستاری (۷/۷٪)؛ عملکرد، بررسی و توصیف بیماری‌ها، عوارض، شیوع و بروز آن‌ها و خصوصیات بیماران (۷/۲٪) بود. جهت‌گیری پژوهش‌ها بین دهه‌ی اول و دوم متفاوت بود.

نتیجه‌گیری: در مجموع یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد پرستاری از جهت‌گیری موضوعی مشخصی برخوردار نبوده و در موارد متعددی نیز خارج از قلمرو حرفه‌ای پرستاری می‌باشد. لذا، ضرورت دارد تا دانشکده پرستاری و مامایی مشهد ضمن توجه جدی به این موضوع، نسبت به تعریف مسیرهای تحقیقاتی متناسب با شرایط و نیازهای منطقه‌ای خود همت گمارند.

واژه‌های کلیدی: تحلیل موضوعی، تحقیق پرستاری، پایان‌نامه، تولید علم

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / اسفند ۱۳۹۳؛ ۱۴(۱۲): ۱۰۲۹ تا ۱۰۳۶

مقدمه

دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، معرف بالاترین سطح

تفکر و علم آن جامعه محسوب می‌شوند(۱)؛ اصول جهان‌بینی، نظام اعتقادی و ارزشی جامعه را در خود متجلی می‌سازند و با تربیت متفکران و دانشمندان و مدیران آینده در جهت بخشیدن به حرکت‌های گوناگون فکری، علمی و فرهنگی جامعه مؤثر واقع می‌شوند(۲). افزون بر بعد آموزشی و رسالت تربیتی، یکی از مهم‌ترین وظایف دانشگاه‌ها، رسالت تحقیقاتی آنها است. بنابراین، گروه‌های آموزشی دانشگاه‌های مختلف باید متناسب با

* نویسنده مسؤو: حمیده یزدی مقدم (مربی)، گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشجوی دکتری تخصصی پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، خراسان رضوی، مشهد، ایران.
ha_yazdimoghaddam@yahoo.com
دکتر عباس حیدری (دانشیار)، مرکز تحقیقات مراقبت مبتنی بر شواهد، گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، خراسان رضوی، مشهد، ایران.
(heidarya@mums.ac.ir)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۶/۱۱، تاریخ اصلاحیه: ۹۳/۸/۱۰، تاریخ پذیرش: ۹۳/۱۰/۲۳

رشته تخصصی خود به تحقیقات بنیادی و کاربردی بپردازند(۱) تا این تحقیقات در پیشرفت کشور به کار گرفته شود. امروزه پژوهش منشأ تحول و تغییرات بنیادی در زمینه‌های آرمانی، اقتصادی و اجتماعی شده و پژوهش‌گری به منزله ضرورتی غیر قابل اجتناب است. از این رو، دانشگاه‌ها ناگزیرند با این تغییرات و تحولات همگام شوند تا شکاف موجود میان کشورهای پیشرفته و در حال توسعه عمیق‌تر و وسیع‌تر از آن چه که هست، نگردد(۳). در این مسابقه علمی و فناوری که همه جهانیان به طرف هدف برتری می‌تازند، دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌توانند در جهت ارتقای وضعیت بهداشتی، درمانی با کاربرد نتایج علمی پژوهش‌ها، گام‌های مؤثری بردارند(۴). از آن جایی که پرستاری به عنوان یک حرفه، نقش مهم و کلیدی در مراقبت از افراد در موقعیت‌های مختلف مرتبط با سلامت و ارائه استانداردهای بالای سلامت ایفا می‌کند(۵)، نباید از انجام تحقیقات مرتبط با حرفه و نتایج آن بی‌بهره بماند. جهت حفظ توازن مناسب بین دانش اخیر و عمل، لازم است تحقیقات پرستاری در جهتی درست هدایت شده و نتایج آن نیز به درستی به کار برده شود(۶).

بخش عمده‌ای از تحقیقات پرستاری، در قالب پایان‌نامه‌های دانشگاهی انجام می‌گیرد. بسیاری از پایان‌نامه‌هایی که توسط دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی صورت گرفته، پژوهش‌هایی هستند که به شیوه علمی و با توجه به محدودیت‌هایی که یک فعالیت آموزشی اقتضا می‌کند، انجام شده‌اند. گرچه یادگیری و جنبه آموزشی پایان‌نامه‌ها مشخص‌ترین هدف و یا دلیل اجرای آن است، اما میزان ارتباط این مطالعات با مشکلات موجود در جامعه و پیامدهای مورد انتظار، به لحاظ مهارت‌ها و کارآیی‌های مورد نیاز هر یک از مقاطع تحصیلی مشخص نیست. از آنجا که توسعه پرستاری و تغییر سیاست‌ها و خط‌مشی‌های آن بر اساس یافته‌های تحقیق امکان‌پذیر است و با توجه به منابع و هزینه‌ای که برای هر یک از پایان‌نامه‌ها در کشور صرف می‌شود، لازم است انتخاب موضوع‌های پژوهشی

براساس اولویت‌ها و نیازهای مربوط به سلامت جامعه بوده، تا منابع صرف شده نتیجه مؤثری داشته باشد(۷). امروزه نقش تحقیقات در توسعه پایدار و همه‌جانبه، نقش اساسی و انکارناپذیر است(۸)، و پژوهش، کوششی منظم برای حل یک مسأله و یا پاسخ دادن به سؤالی مشخص است. در این راستا پژوهش پرستاری تلاشی برای حل مسائل روز پرستاری و یا کشف و تفسیر حقایق جدید در کار بالینی، آموزش و مدیریت پرستاری است(۹). استفاده از نتایج تحقیق در پرستاری امروز یک مسؤولیت حرفه‌ای است که با مفهوم ارتقای کیفیت، ارتباط تنگاتنگی دارد. بنابراین بایستی مداخلات هدف‌مندی به سمت متمایل کردن پرستاران نسبت به منافع استفاده از نتایج تحقیق انجام شود(۱۰ تا ۱۲).

علاوه بر این، استفاده صحیح از شواهد و یافته‌های مبتنی بر تحقیقات علاوه بر ارتقای کیفیت و اعتبار مراقبت، پرستاران را نسبت به عملکرد خود پاسخ‌گو می‌نماید(۱۳). لذا توانمندی حرفه‌ای پرستاران از نقش مهمی در تحقق رسالت نظام سلامت برخوردار است(۱۴). از آنجایی که تحقیق پرستاری در دو دهه گذشته رشد قابل توجهی یافته و محیط‌های مراقبت بهداشتی سریعاً در حال تغییر است، لذا بهترین توجیه برای ارایه مراقبت با کیفیت بالا و بهینه، پرستاری مبتنی بر تحقیق است(۱۵ تا ۱۷). پرستاری در تکاپوی خود برای دانش‌افزایی با پرسش‌های که لزوماً پاسخی درست و یکسانی ندارد، مواجه است(۱۸). همچنین در طی ۲۰ سال گذشته مکرراً در متون پرستاری اشاره شده است که پرستاری باید یک حرفه‌ی مبتنی بر تحقیق باشد و تحقق آن نیازمند استفاده از نتایج تحقیق در فعالیتهای پرستاری است. برانزیل (Brazil) و همکاران معتقدند هر چند گام‌های بلندی در انجام تحقیقات مربوط به سلامتی و بهداشت در دهه اخیر برداشته شده، اما نتایج بررسی‌ها نشان داده است که استفاده از نتایج تحقیقات و تبدیل شواهد تحقیقی به عمل در حاشیه قرار گرفته است. چنان که پاراهو (Parahoo) به کارگیری نتایج تحقیق در

رشته تخصصی خود به تحقیقات بنیادی و کاربردی بپردازند(۱) تا این تحقیقات در پیشرفت کشور به کار گرفته شود. امروزه پژوهش منشأ تحول و تغییرات بنیادی در زمینه‌های آرمانی، اقتصادی و اجتماعی شده و پژوهش‌گری به منزله ضرورتی غیر قابل اجتناب است. از این رو، دانشگاه‌ها ناگزیرند با این تغییرات و تحولات همگام شوند تا شکاف موجود میان کشورهای پیشرفته و در حال توسعه عمیق‌تر و وسیع‌تر از آن چه که هست، نگردد(۳). در این مسابقه علمی و فناوری که همه جهانیان به طرف هدف برتری می‌تازند، دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌توانند در جهت ارتقای وضعیت بهداشتی، درمانی با کاربرد نتایج علمی پژوهش‌ها، گام‌های مؤثری بردارند(۴). از آن جایی که پرستاری به عنوان یک حرفه، نقش مهم و کلیدی در مراقبت از افراد در موقعیت‌های مختلف مرتبط با سلامت و ارائه استانداردهای بالای سلامت ایفا می‌کند(۵)، نباید از انجام تحقیقات مرتبط با حرفه و نتایج آن بی‌بهره بماند. جهت حفظ توازن مناسب بین دانش اخیر و عمل، لازم است تحقیقات پرستاری در جهتی درست هدایت شده و نتایج آن نیز به درستی به کار برده شود(۶).

بخش عمده‌ای از تحقیقات پرستاری، در قالب پایان‌نامه‌های دانشگاهی انجام می‌گیرد. بسیاری از پایان‌نامه‌هایی که توسط دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی صورت گرفته، پژوهش‌هایی هستند که به شیوه علمی و با توجه به محدودیت‌هایی که یک فعالیت آموزشی اقتضا می‌کند، انجام شده‌اند. گرچه یادگیری و جنبه آموزشی پایان‌نامه‌ها مشخص‌ترین هدف و یا دلیل اجرای آن است، اما میزان ارتباط این مطالعات با مشکلات موجود در جامعه و پیامدهای مورد انتظار، به لحاظ مهارت‌ها و کارآیی‌های مورد نیاز هر یک از مقاطع تحصیلی مشخص نیست. از آنجا که توسعه پرستاری و تغییر سیاست‌ها و خط‌مشی‌های آن بر اساس یافته‌های تحقیق امکان‌پذیر است و با توجه به منابع و هزینه‌ای که برای هر یک از پایان‌نامه‌ها در کشور صرف می‌شود، لازم است انتخاب موضوع‌های پژوهشی

فعالیت‌های بالینی را چالشی قوی برای پرستاری و دیگر صاحبان حرف بهداشتی می‌داند (۱۹).

لزوم توجه به اولویت‌ها و کاربردی نمودن پایان‌نامه‌ها در اسناد شورای عالی انقلاب فرهنگی مورد تأکید قرار گرفته است. در فصل هفتم سند دانشگاه اسلامی، ضمن اشاره به نظام پژوهش و فناوری، راهبردها و اقدامات پژوهشی در چندین بند مطرح گردیده است. بر این اساس، طراحی ساز و کاری برای ضابطه‌مند نمودن تصویب موضوعات پایان‌نامه‌ها در چارچوب نظام موضوعات پژوهشی کشور، طراحی بانک جامع اطلاعات پژوهشی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها بصورت فرابخشی جهت ارتقای مالکیت فکری و ارتقای نوآوری، الزام هدایت پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی به پروژه‌های مسأله محور و مورد نیاز جامعه، و بهره‌گیری از نتایج و یافته‌های پژوهشی و پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها با تأکید بر پیوستگی آموزش و پژوهش مورد تأکید قرار گرفته است (۲). در همین راستا این مطالعه با هدف تحلیل موضوعی پایان‌نامه‌های مقاطع کارشناسی ارشد رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی مشهد انجام گردید.

روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی بود که طی آن، کلیه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد که در طول دو دهه گذشته (از سال ۱۳۷۱ تا سال ۱۳۹۰) در دانشکده پرستاری و مامایی مشهد انجام شده بود، مورد بررسی قرار گرفت (۲۲۱) (پایان‌نامه). ابزار پژوهش شامل چک لیست پژوهش‌ساخته (دارای سه بخش) جهت ارزیابی پایان‌نامه‌ها از نظر روش پژوهش، محور تحقیقاتی و نوع گرایش کارشناسی ارشد پژوهش‌گر بود. محورهای تحقیقاتی در ابتدا بر اساس مرور متون، تجارب تیم تحقیق، و مرور عناوین پایان‌نامه‌ها تدوین و

در جریان بررسی روایی ابزار اصلاح گردید. در نهایت هشت محور تعیین گردید: تأثیر مداخلات درمانی بر مشکلات بیماران و بهبود آن‌ها؛ تعیین نرم‌ها، نیازها، مشکلات بیماران و خانواده‌هایشان؛ تأثیر آموزش بر آگاهی، نگرش و عملکرد پرستاران، بیماران و خانواده‌هایشان؛ نگرش و عملکرد بیماران و پرستاران؛ بررسی و توصیف وضعیت و کیفیت مراقبت‌ها و خدمات پرستاری؛ بررسی و توصیف بیماری‌ها، عوارض، شیوع و بروز آنها، و خصوصیات بیماران؛ و تأثیر اقدامات غیرپرستاری و نقش آن‌ها بر بهبود وضعیت بیماران، عملکرد، مسائل، مشکلات و آسیب‌های مرتبط با حرفه پرستاری بود. روایی چک لیست از طریق روایی محتوی مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور چک لیست طراحی شده در اختیار ۵ نفر از اعضای هیات علمی رشته پرستاری قرار داده شد و از آنان خواسته شد تا نظرات خود را در مورد آیتم‌های مورد بررسی ارائه نمایند. پس از جمع‌آوری نظرات آنان، پیشنهادات ارائه شده، توسط تیم تحقیق بررسی و اصلاحات لازم اعمال گردید. پایایی ابزار پژوهش با روش پایایی ارزیابان (Inter Rater Reliability) و مقدار ۰/۰۹ مورد تأیید قرار گرفت. داده‌ها توسط دو نفر کارشناس ارشد پرستاری (نویسنده دوم و کمک پژوهشگر) جمع‌آوری گردید و سپس به تفکیک دهه اول (۸۰-۱۳۷۱) و دهه دوم (۹۰-۱۳۸۱) مورد مقایسه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

از مجموع ۲۲۱ پایان‌نامه مورد بررسی، ۱۲۹ مورد (۵۸/۳۷٪) در دهه اول (۸۰-۱۳۷۱) و ۹۲ مورد (۴۱/۶۳٪) در دهه دوم (۹۰-۱۳۸۱) دوره زمانی مطالعه انجام گرفته بود. وضعیت پایان‌نامه‌های مورد بررسی از نظر محور تحقیقاتی و در ۸ محور تحقیقاتی در جدول ۱ ارائه گردیده است.

جدول ۱: فراوانی نسبی و مطلق محورهای پژوهشی پایان‌نامه‌ها به تفکیک دهه‌های مورد بررسی

محورهای پژوهشی	دهه اول (۱۳۷۱-۸۰)	دهه دوم (۱۳۸۱-۹۰)	جمع کل تعداد
تأثیر مداخلات درمانی (مداخلات مراقبتی، درمان‌های مکمل و...) بر مشکلات بیماران و بهبود آن‌ها	۴۸ (۳۷/۳٪)	۳۸ (۴۱/۳٪)	۸۶ (۷۸/۶٪)
تعیین نرم‌ها، نیازها، مشکلات بیماران و خانواده‌هایشان	۱۱۷ (۱۳/۱٪)	۱۴ (۱۵/۲٪)	۱۳۱ (۲۸/۳٪)
تأثیر آموزش بر آگاهی، نگرش و عملکرد پرستاران، بیماران و خانواده‌هایشان	۱۴ (۱۰/۸٪)	۱۲ (۱۳٪)	۲۶ (۲۳/۸٪)
سنجش آگاهی، نگرش و عملکرد بیماران و پرستاران	۱۱۶ (۱۲/۴٪)	۲ (۲/۲٪)	۱۱۸ (۱۴/۶٪)
بررسی و توصیف وضعیت و کیفیت مراقبت‌ها و خدمات پرستاری	۱۱۳ (۱۰/۱٪)	۴ (۴/۴٪)	۱۱۷ (۱۴/۵٪)
بررسی و توصیف بیماری‌ها، عوارض، شیوع و بروز آن‌ها و خصوصیات بیماران	۱۰ (۷/۷٪)	۶ (۶/۵٪)	۱۶ (۱۴/۲٪)
تأثیر اقدامات غیرپرستاری و نقش آن‌ها بر بهبود وضعیت بیماران	۴ (۳/۲٪)	۱۱ (۱۲٪)	۱۵ (۱۵/۲٪)
عملکرد، مسائل، مشکلات و آسیب‌های مرتبط با حرفه پرستاری	۷ (۵/۴٪)	۵ (۵/۴٪)	۱۲ (۱۰/۸٪)
جمع کل	۱۲۹ (۱۰۰٪)	۹۲ (۱۰۰٪)	۲۲۱

مقایسه‌ای در دهه دوم نسبت به دهه اول کاهش قابل ملاحظه‌ای داشته است.

پایان‌نامه‌ها از نظر نوع پژوهش بر اساس تقسیم‌بندی کتاب برنز و گرو (Burns and Grove) به چهار دسته اصلی توصیفی، همبستگی، نیمه تجربی و تجربی تقسیم‌بندی شده است (۲۰). در جدول ۲ توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها بر حسب نوع پژوهش در طی دو دهه ارائه شده است.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود در هر دو دهه مورد بررسی، تأثیر مداخلات درمانی بر مشکلات بیماران و بهبود آن‌ها، دارای بیشترین فراوانی بوده است. در خصوص کمترین فراوانی، در دهه اول تأثیر اقدامات غیرپرستاری و نقش آن‌ها بر بهبود وضعیت بیماران، و در دهه دوم سنجش آگاهی، نگرش و عملکرد بیماران و پرستاران کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین جدول مذکور نشان می‌دهد که فراوانی مطالعات

جدول ۲: درصد فراوانی توزیع پایان‌نامه‌ها بر حسب نوع پژوهش به تفکیک دهه‌های مورد بررسی

دهه مورد بررسی	توصیفی	همبستگی	نیمه تجربی	تجربی	کل
دهه اول (۱۳۷۱-۸۰)	۱۱۷ (۱۴٪)	۵۱ (۴۰٪)	۵۸ (۴۴٪)	۳ (۲٪)	۱۲۹ (۱۰۰٪)
دهه دوم (۱۳۸۱-۹۰)	۱۱۷ (۱۸٪)	۱۱۸ (۲۰٪)	۳۸ (۴۲٪)	۱۹ (۲۰٪)	۹۲ (۱۰۰٪)
کل	۳۴ (۱۵/۳٪)	۱۶۹ (۳۱/۴٪)	۹۶ (۴۳/۴٪)	۲۲ (۹/۹٪)	۲۲۱

است که تحقیقات همبستگی در دهه دوم کاهش یافته و از ۳۹ درصد به ۱۹ درصد رسیده است. از نظر گرایش‌های تحصیلی، توزیع نسبی پایان‌نامه‌ها بر حسب نوع گرایش کارشناسی ارشد در طی دو دهه در جدول ۳ ارائه شده است. بر این اساس، پایان‌نامه‌های انجام شده در گرایش داخلی-جراحی در هر دو دهه دارای بیشترین فراوانی بوده است.

همان‌گونه که در جدول ملاحظه می‌گردد، تحقیقات نیمه تجربی طی هر دو دهه دارای بیشترین فراوانی بوده است (۴۴ و ۴۱ درصد)، اما در خصوص تحقیقات تجربی تفاوت قابل توجهی بین دو دهه ملاحظه می‌گردد، به گونه‌ای که این نوع تحقیقات در دهه دوم از رشد چشم‌گیری برخوردار بوده و از ۲ درصد در دهه اول به ۲۰ درصد در دهه دوم افزایش یافته است. این در حالی

جدول ۳: توزیع نسبی پایان‌نامه‌ها بر حسب نوع گرایش کارشناسی ارشد در طی دو دهه

دهه مورد بررسی	داخلی-جراحی	اطفال	مدیریت	بهداشت جامعه	روان‌پرستاری	پرستاری ویژه	پرستاری ویژه نوزادان	کل
دهه اول	۶۰/۷۸٪	۶/۸٪	۱۱/۱۵٪	۱۸/۲۴٪	۳/۴٪	۰	۱۰۰/۱۲۹٪	
دهه دوم	۶۸/۶۳٪	۱۴/۱۳٪	۲/۲٪	۴/۴٪	۴/۴٪	۲/۲٪	۱۰۰/۹۲٪	
کل	۶۳/۸۱٪	۹/۵٪	۷/۱۷٪	۱۲/۲۸٪	۳/۶٪	۱/۸٪	۱۰۰/۲۲۱٪	

بحث

به طور کل یافته‌ها نشان داد که هرچه به سال‌های ۱۳۸۰ نزدیک شده‌ایم تحقیقات مداخله‌ای بیشتر مورد توجه قرار گرفته است در دهه دوم نقش تحقیقات توصیفی مقایسه‌ای کم رنگ‌تر شده و به سمت مسائل و رویکردهای نوین آموزشی سوق داده شده است، ولی تحقیقات مداخله‌ای نقش پررنگی در این پایان‌نامه‌ها دارد به طوری که ۴۱/۳ درصد پژوهش‌ها با محور تأثیر مداخلات درمانی بر مشکلات بیماران و بهبود آن‌ها انجام شده است.

به نظر می‌رسد توجه به تحقیقات مداخله‌ای در دهه دوم احتمالاً می‌تواند به علت تغییر در سیاست‌ها و رویکرد پژوهشی دانشگاه‌ها به سمت مشکلات جامعه و تحقیقات کاربردی باشد. علاوه بر این، استقبال بهتر کمیته‌های پژوهشی از طرح‌های مداخله‌ای و همچنین استقبال بهتر مجلات برای چاپ مقالات حاصل از این پژوهش‌ها می‌تواند از دلایل دیگر این تغییر محسوب گردد. هم چنین عقیده بر این است که با انجام تحقیقات مداخله‌ای وضعیت مراقبت در بالین با به‌کارگیری نتایج این تحقیقات بهتر خواهد شد (۱۰). حیدری و همکارش طی مطالعه‌ای گزارش کردند که متدولوژی‌های پرستاری به سوی پژوهش‌های متمرکز بر مداخلات بالینی و چالش‌های روز پرستاری تغییر جهت داده است و مقالات حاصل از این پژوهش‌ها در مجلات معتبرتر در حال انتشار است (۹). کروگمن (Krugman) استفاده از یافته‌های تحقیقاتی را یکی از مهم‌ترین راه‌های قدرت بخشیدن به حرفه پرستاری می‌داند و معتقد است در صورت استفاده از نتایج تحقیق،

مراقبت ایمن و مطمئن جایگزین عملکرد سنتی شده و استانداردهای مراقبتی و کیفیت خدمات پرستاری ارتقا می‌یابد (۲۱). یزدی مقدم و همکارش طی مطالعه‌ای نشان دادند که ۶۵٪ پرستاران دلیل عدم به‌کارگیری نتایج تحقیقات پرستاری در بالین را، دید دانشجویان نسبت به پایان‌نامه دانسته‌اند؛ دانشجویان پایان‌نامه را یک تکلیف درسی محسوب کرده و اهمیتی معادل دروس دیگر به آن می‌دهند. این پژوهش‌ها کم‌تر به چالش‌های عینی حرفه و جامعه پرداخته و بیش‌تر به جنبه نظری توجه کرده است. به طوری که در مطالعه فوق ۶۷/۵ درصد پرستاران علت دیگر عدم به‌کارگیری نتایج یافته‌های تحقیقات پرستاری را در عدم تناسب موضوعات با نیازها و اولویت‌های عینی حرفه‌ای و جامعه می‌دانستند (۳). این در حالی است که تحقیقات نسبتاً کمی وجود دارد که مستقیماً مربوط به مهارت‌های بالینی بوده و برای کار در بالین مفید باشد. در نهایت بسیاری از کارهای پرستاری که در حال حاضر انجام می‌شود مبتنی بر تحقیق نیست و این گونه می‌توان نتیجه گرفت که نظریه‌پردازان پرستاری و بالینی‌ها در یک چارچوب فلسفیه‌پسندان جهت توسعه علم و عمل پرستاری با یکدیگر همکاری نمی‌کنند (۲۲).

در مورد تحقیقات مرتبط با بررسی مسائل و مشکلات حرفه پرستاری در هر دو دهه میزان آن ثابت مانده (۵/۴ درصد)، در حالی که اگر حرفه‌ی پرستاری بخواید، پیشرفت کند و وضعیت خود را در میان سایر رشته‌های علوم پزشکی ارتقای دهد، باید تمرکز خود را بر مسائل و مشکلات حرفه قرار دهد و راه حل منطقی و علمی برای آن جستجو نماید. با توجه به این که بیش‌ترین اعضای بیمارستان‌ها و مراکز

نتیجه‌گیری

در مجموع یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد پرستاری از نظر موضوعی تابع یک جریان مشخص نبوده و بر اساس نیازهای جامعه نیز طراحی نمی‌شوند. به نظر می‌رسد برای رسیدن پرستاری به جایگاه مناسب، بایستی در ابتدا وضعیت موجود پرستاری توسط تیم‌های تخصصی و کارشناسی بررسی شده و نیازهای تحقیقاتی آن با توجه به نیازهای جامعه در حوزه پرستاری تعیین شود. در صورتی که برنامه‌های رشته پرستاری در راستای سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و مبتنی بر نظام تحول سلامت کشور ترسیم شود، این حوزه نیز می‌تواند همپای سایر بخش‌های نظام سلامت مسیر حرکت روشنی داشته باشد. همچنین مشخص کردن لاین‌های تحقیقاتی مشخص برای هر یک از دانشکده‌های پرستاری و مامایی، مبتنی بر نیازهای منطقه‌ای و ظرفیت‌های هر دانشگاه می‌تواند نقش مؤثری در جهت‌دهی پایان‌نامه‌های دانشجویی داشته باشد.

قدردانی

نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از مسئولین کتابخانه، واحد پایان‌نامه که مساعدت لازم را در انجام این پژوهش نموده‌اند، تشکر ویژه نمایند.

درمانی را پرستاران به خود اختصاص می‌دهند و بیش‌ترین بار کاری در این مراکز نیز به دوش پرستاران است، ولی پرستاری هنوز جایگاه حرفه‌ای خود را بعد سال‌ها پیگیری به دست نیاورده است. لذا، لازمه این کار انجام تحقیقات به روز و علمی در زمینه مسائل و مشکلات حرفه‌ای پرستاری خواهد بود. نکته جالب توجه این که پژوهش‌هایی با محور تأثیر اقدامات غیرپرستاری و نقش آن‌ها بر بهبود وضعیت بیماران مانند ساخت داروهای گیاهی، انواع درمان‌های دارویی تفاوت دوزهای آن و مواردی از تأثیر داروها بر حیوانات در طی دو دهه افزایش یافته است، به طوری که از ۳ درصد در دهه اول به ۱۱ درصد در دهه دوم افزایش یافته است، در حالی که این موارد خارج از قلمرو حرفه‌ای پرستاری و جزء اقدامات پرستاری محسوب نمی‌گردد؛ دیگر این که پرستاران ما اجازه تجویز دارو و تنظیم دوز آن را ندارند که بخواهند تحقیقاتی در زمینه تأثیر داروها و تنظیم دوزها بر بهبود بیماران انجام دهند. این مساله جای بسی تأمل دارد و مسئولین و معاونین پژوهشی در مراکز تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های پرستاری باید به آن توجه کنند، چراکه هدف از انجام این تحقیقات (پایان‌نامه‌ها) بررسی و تمرکز بر مسائل حرفه‌ای پرستاری و بهبود مراقبت از مددجویان و بیماران می‌باشد. بدیهی است که ادامه این روند باعث خواهد شد که انجام پایان‌نامه صرفاً به عنوان یک تکلیف درسی تلقی شده و نتیجه آن فقط مجوزی برای فارغ‌التحصیل شدن دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری خواهد باشد.

منابع

1. Eller LS, Kleber E, Wang SL. Research knowledge, attitudes and practice of health professionals. Nurs Outlook. 2003; 51(4): 165-70.
2. nursing-school.kums.ac.ir [Homepage on internet]. [Mosavabeye sanade daneshahe eslami showraye enghlabe farhangi]. [Persian] [cited 2015 January 19] Available from: http://nursing-school.kums.ac.ir/kums_content/media/image/2014/05/41474_orig.pdf
3. Yazdi Moghaddam H, Mohammadi E. [A Study to determine the reasons why the results and findings of nursing Research have not been applied effectively in education development]. Ofoghe danesh. 2008; 13(4): 66-73. [Persian]

4. Gharoun M. Financial Resource of Research in Iran and other Countries: Concept and Perspectives. *Rahyaft J Res Politics and Science*. 2002; 27: 197-212.
5. Ajani K, Moez S. Gap between knowledge and practice in nursing. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2011; 15: 3927-31.
6. Hilton PA, Polland CL. Enhancing the effectiveness of the teaching and learning of core clinical skills. *Nurse Education Practice*. 2005; 5(5): 289-95.
7. Heravi Karimooi M, Aein F, Ahmadi F, Tootoonchi M. [Are Nursing Students' Thesis Topics in Accordance with Burden of Diseases as Disability Adjusted Life Years in Iran?] *Iranian Journal of Medical Education*. 2006; 6(1): 117-23. [Persian]
8. Nikbakht Nasrabadi A, Borimnejad L, Joolae S. [Introduction to Phenomenological Research in Medical Science]. Tehran: Jameenegar; 2009. [Persian]
9. Heydari A, Sadeghnezhad M. Assessment of nursing MSc theses and their levels of evidence. *Iranian Journal of Medical Education*. 2015;14(10):879-87. [Persian]
10. Ingersoll GL. Evidence-based nursing: what it is and what it isn't. *Nurs Outlook*. 2000; 48(4): 151-152.
11. Rose P, Beeby J, Parker D. Academic regour in the lived experience of researcher using phenomenological methods in nursing. *J Adv Nurs*. 1995; 21(6): 1123-9.
12. Mehrdad N, Salsali M. [Strategies in developing research based nursing practice: A review article]. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2008; 3(9): 15-24. [Persian]
13. Newell R. Research and its relationship to nurse education: focus and capacity. *Nurs Educ Today*. 2002; 22(4): 278-84.
14. Esmaeilpour M. [Theories Application in Nursing Process]. Gillan: Rastegar; 2006. [Persian]
15. Giuliano KK. Expanding the use of empiricism in nursing: can we bridge the gap between knowledge and clinical practice?. *Nurs Philos*. 2003; 4(1): 44-52.
16. Negarandeh R, Ghobadi S. [Knowledge and attitudes of nurses and midwives in Zanjan city hospitals moral issues]. *Journal of Zanjan University of Medical Sciences*. 2002; 9(36): 55-9. [Persian]
17. Pallen N, Timmins F. Research-based practice: myth or reality? A review of the barriers affecting research utilisation. *Nurs Educ Pract*. 2002; 2(2): 99-108.
18. Yazdaninik A, Sayedyahosseini S (Translator). [Developing Nursing Knowledge Philosophical Traditions and Influences]. Rodgers BL (Author). Isfahan: Isfahan University of Medical Science; 2013. [Persian]
19. French B. Evaluating research for use in practice: what criteria do specialist nurses use?. *J Adv Nurs*. 2005; 50(3): 235-43.
20. Burns N, Grove S. *the practice of nursing Research Conduct, Critique and Utilization*. 4thed. the University of Michigan: Elsevier/Saunders; 2002.
21. Krugman M. Evidence- base practice. The role of staff development. *J Nurses Staff Dev*. 2003; 19(6): 279-85.
22. McEwen M, Wills EM. *Theoretical Basis for Nursing*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2011.

Thematic Analysis of Nursing MSc Theses: a Necessity to Improve the Quality of Nursing Postgraduate Courses

Abbas Heydari¹, Hamideh Yazdimoghaddam²

Abstract

Introduction: *Theses as an important part of postgraduate curriculum have a significant role in preparation and empowerment of graduates to participate in research activities. Therefore, proper directions and appropriate use of this opportunity to develop knowledge and special expertise are of great value. The present study aimed to carry out a thematic analysis of nursing MSc theses.*

Methods: *This descriptive study examined all of the nursing theses written at Mashhad School of Nursing and Midwifery (221 theses) during two ten-year periods. Research tool was a researcher-made checklist which examined the theses in terms of the year, title, methodology, and research orientations. Its validity and reliability were verified by content validity and inter-rater assessment respectively. Data were analyzed using descriptive statistics.*

Results: *Findings indicated that the theses were oriented towards the effects of therapeutic interventions on patients' problems and their improvements (38.9%); setting of norms, needs, problems of patients and their families (14%); impact of education on knowledge, attitude, and performance of nurses, patients and their families (11.8%); assessment of patients and nurses' knowledge, attitude, and performance (8.1%); description of the situation and quality of care and nursing services (7.7%), performance, reviews and description of diseases, their complications, prevalence and incidence, and characteristics of patients (7.2%). Finally, there were significant differences in research orientations between the two decades.*

Conclusion: *The results showed that nursing MSc theses lacked a specific orientation and were outside the nursing scope in numerous cases. Therefore, it is necessary that Mashhad School of Nursing and Midwifery, while seriously considering this issue, defines research directions which fit their situation and regional needs.*

Keywords: Thematic analysis, research subject, nursing, thesis, knowledge production.

Addresses:

¹: Associate Professor, Evidence-Based Caring Research Center, Department of Medical- Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran. Email: heidaryA@mums.ac.ir

²: (✉) Instructor, Department of Medical- Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran. Email: Ha_yazdimoghaddam@yahoo.com